

ПІВДЕННО- УКРАЇНСЬКІ НАУКОВІ СТУДІЇ

ПРОГРАМА ТА МАТЕРІАЛИ ВСЕУКРАЇНСЬКОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ
СТУДЕНТІВ ТА МОЛОДИХ ВЧЕНИХ

4-5 грудня, 2023 р.

м. Одеса

*VI Всеукраїнська науково-практична
конференція
студентів та молодих вчених*

Програма та матеріали виступів учасників

*ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКІ
НАУКОВІ СТУДІЇ*

Аліна Корженко – студентка 2 курсу факультету іноземних мов
 Науковий керівник: **Зоя Атаманюк** – докторка філософських наук, доцентка
 кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна

ФІЛОСОФІЯ І ІДЕОЛОГІЯ – ВІЧНЕ ПРОТИСТОЯННЯ?

Філософія завжди має можливість створення ідеології. Ідеологія – це сукупність ідеалів, які штучно створюються і задаються. Ідеали – це цілі, за допомогою свідомості встановлені та керівні діяльністю людини. Філософія ж спрямована на пошук цілей. Вона бере свій початок у культурі, знаходить цілі. Філософія формує ідеологію, бо та дає їй мету. Наслідком філософії І. Канта є ідеологія громадянського суспільства, заснованого на праві. Наслідком філософії К.Маркса, точніше сказати, інтерпретацій марксового матеріалізму стала ідеологія тоталітарної держави, що мала безпосередній вираз - СРСР. Філософ осторонь політики, але під впливом філософії відбувається формування ідеології. Ідеологія для філософії у сенсі – предмет створення. Оскільки згодом ідеологія, створена філософією, розчиняється у культурі. Філософія має пріоритет перед ідеологією, оскільки саме вона, як етика, виявляє та систематично розробляє норми. Отже, філософія задає цілі та засоби, забезпечуючи можливість появи ідеології.

Важливо, що в обох підходах до розуміння ідеології, передбачається наявність певної світоглядної потреби, що філософ може задовольнити. Доречно нагадати, що Маркс розумів ідеологію як помилкову свідомість, а Альтюссер, розвиваючи концепцію Маркса, розглядав ідеологію як стійку структуру, що виступає необхідною умовою історичного процесу. Уже в наші дні Жижек трактує ідеологію як спосіб засвоєння травматичної реальності. У наявності – очевидна наступність в «потребному» розумінні ідеології.

Буде актуальним нагадати, що філософія як навчання про істину, має прагматичний аспект, пов'язаний із проблемою волі. Філософія у своїй прагматичній проекції вчить різним способам здійснення волі. Якщо говорити про волю, що досягає через здійснення соціального проекту, то й тут для філософа можливі зовсім різні стратегії. Філософи можуть одержувати широке визнання, апелювати до зовсім різного розуміння актуальних соціальних завдань.

Бути прогресивним – значить вписати себе в історичний процес. У виді цього, історичний процес з'являвся, як міряло, критерій істини й у філософських міркуваннях. У такому філософському дискурсі основним змістом філософських міркувань ставало формулювання тих або інших міркувань. Ці міркування, сформульовані в рамках наукової парадигми історичності, були як у марксистському, так й у ліберальному варіанті ідеології.

Обмовляємося, що на соціальні проблеми пов'язані з парадигмою історичності не повинне бути погляду зверху вниз. Розмова про цивільне суспільство може здійснюється з різних позицій: історичної й сучасної. Колізія складається не в тім, що тема цивільного суспільства втратила актуальність, а в тім ця тема повинна розглядатися в історичному плані. Інакше виникає помилковий філософський дискурс. Звичайно, цивільне суспільство в ряді випадків є актуальною потребою, але, у той же час, це не потреба сучасного індивідуума. Із цього погляду цивільне суспільство втратило якість істини у філософському змісті. Але, проте, цивільне суспільство, як соціальний проект продовжує бути актуальним завданням і до цієї теми у філософів не може бути поблажливого відношення. Так виникає проблема подвійного переживання сучасної людини: переживання викликані Історією й переживання, викликані Сучасністю.

Завдання, що коштує перед сучасними філософами, не стільки в тім, щоб знайти якусь історичну перспективу, скільки в тім, щоб осмислити якісь історичні підсумки. Тому у філософії кінця ХХ століття має місце втрата історичного пафосу. З'являється, у свою чергу, пафос, пов'язаний із сучасністю. Показова позиція Жан-Люка Нансі, заявлена в його роботі «Corpus»: «Відтепер мова йде тільки про те, щоб бути безумовно сучасним, це вже не програма, а необхідність, насущна потреба». Дане висловлення може здатися тривіальним, тому що ми завжди перебуваємо в сучасності як наявному продовженні історичного процесу. Вище ми вже сказали, що ідеологія як прагматична проекція філософського знання, традиційно споживається в публічній сфері й, у виді цього, зложилося подання про ідеології як про суцільно публічний дискурс, призначеному для публічного/ колективного сприйняття. Але завдання філософії саме й полягають у тому, щоб показати неповноту будь-якого публічного дискурсу, у тому числі й ідеологічного.

Публічний ідеологічний дискурс являє собою систему ідей. Приймаючи таку систему ідей, людина здобуває певну індивідуальність через прилучення до якоїсь колективності (християнської, комуністичної, єврейської), що дає індивідуумові нову самість. Це – орієнтація на універсальність. У цьому немає нічого поганого, але це не адекватно сучасній ситуації. І філософія тут виступає, як якась опозиція, вона вказує на те, що така дискурсивність не дає можливість зрозуміти Сучасність як істину, тому що дискурсивність, орієнтована на формування колективної ідентичності, уже належить Історії як іншій системі оцінювання.

Можна висловитись трохи коротше. Ідеологію створюють, як правило, професіонали своєї справи, люди які добре підготовлені що теоретично, що практично. Тільки зрозумів значення функцій ідеології та її роль в житті людей, ми можемо зрозуміти яким чином вона впливає на філософію у різних етапах людського життя. Переплетення філософії з ідеологією – закономірно. Філософія – форма духовної діяльності, яка направлена на вирішення світоглядних

проблем, які зв'язані з виробленням повного погляду на світ та місце людини ньому. Якщо в центрі уваги філософії – виявлення можливостей та обов'язків людини в цілому, то ідеологія має діло не тільки з людиною взагалі, а з «приватною» людиною, який займає конкретне місце в конкретному соціумі.

Філософія допомагає ідеології уникнути аутизму, замкнутості людини та інше. А ось філософія виступає не тільки в якості методології, але і як наука. З цими якостями, законами, поняттями та методами пізнання, вона постачає ідеологію загальною інформацією о різних боках соціального життя, принципах функціонування та її пізнання. Якщо не враховувати знань, то ніяка ідеологія по істоті не може багато часу існувати і надавати реальний вплив на події, які відбуваються в суспільному житті.

Ідеологія ж існує в житті суспільства дуже давно і визначається як сукупність ідей, суджень, оцінок, на яких вибудовується розуміння і відношення до тих чи інших процесам, явищам, предметів суспільної діяльності.

Аліна Іванова – студентка 1 курсу факультету іноземних мов
 Науковий керівник: **Зоя Атаманюк** – докторка філософських наук, доцентка кафедри філософії, соціології та менеджменту соціокультурної діяльності
Університет Ушинського, м. Одеса, Україна

ХТО МАЄ ПРАВО НАМИ УПРАВЛЯТИ?

Питання про те, хто має право нами управляти, є одним із ключових аспектів політичної теорії та філософії. Ця тема виникає у зв'язку з появою влади, яка невід'ємно пов'язана з життям людей та суспільства. Усе суспільство в одній чи іншій формі стикається із питанням легітимності влади та обранням тих, хто буде ними керувати. Це питання не тільки актуальне, але і має глибокі філософські та політичні аспекти, які вимагають ретельного аналізу.

Історично, концепції влади та управління сильно варіювались в різних частинах світу та в різні історичні періоди. В середньовіччі, наприклад, багато країн були керовані монархами, які вважали, що їм було доручено владу від бога. Ця концепція, відома як «божественне право королів», обґрунтовувала їхню легітимність. Іншими словами, монархи вважали, що вони мають право управляти іншими людьми через свою природну зв'язок із вищими силами.

Проте із часом, ці концепції стали об'єктом критики та суперечок. Відродження та Просвітництво сприяли змінам в уявленнях про владу. Філософи, такі як Джон Локк, Жан-Жак Руссо та Томас Гоббс, висунули ідеї про соціальну договірність та право людей на самовладання. Вони стверджували, що влада має бути обґрунтована волею громадян, а не божественним походженням монархів. Ці філософські ідеї стали основою для формування сучасних демократичних систем управління. У таких системах, влада надається виборцям